

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060104

DOM
2022-05-17
Stockholm

Mål nr
M 13275-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-11-03 i mål nr M 3486-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Motpart

Altins Trafik Aktiebolag

SAKEN

Tillstånd till täktverksamhet inom fastigheterna A och B i Sollefteå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsens i Västernorrlands län, miljöprövningsdelegationen, beslut den 7 november 2019 i ärende nr 551-6748-18, att avslå Altins Trafik Aktiebolags ansökan om att bedriva täkt och förädling av naturgrus inom fastigheterna A och B i Sollefteå kommun.

Dok.Id 1791049

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska fastställa miljöprövningsdelegationens beslut.

Altins Trafik Aktiebolag har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har anfört detsamma som i underinstanserna med i huvudsak följande tillägg:

Länsstyrelsen: Det finns möjligheter att ersätta naturgrus i Sollefteå med material från befintliga tillståndsgivna bergtäkter. Bergtäkten på fastigheten C har tillstånd att fram till år 2047 få bryta 5 000 000 ton berg. Dessutom har länsstyrelsen i november 2020 deltagit i ett samråd inför en kommande ansökan om tillstånd till berg- och moräntäkt på fastigheten D i Sollefteå kommun. Av samrådsunderlaget framgår att materialet på den platsen håller sådan kvalitet att det kan användas för beläggningsarbeten, asfalttillverkning och betongtillverkning. Det förhållandet att sökanden därefter har avbrutit tillståndsprocessen förändrar inte bedömningen. Förekomsten av den tillståndsgivna bergtäkten i Skärvsta och den tidigare planerade täkten i Korvsta visar att det finns berggrund i Sollefteå, på rimliga avstånd från naturgrustäkten i Gårdnäs, där det kan vara möjligt att producera material som kan ersätta naturgrus. Statens Geologiska Undersökning (SGU) har anfört att det med hänsyn till den ringa mängden inte föreligger hinder för fortsatt täktverksamhet ur naturresurshänseende. Länsstyrelsen anser dock att en ansökan om en mindre mängd inte ska vara avgörande för vad som kan anses tillåtligt eftersom detta kan leda till att verksamheter delas upp i mindre delar som då inte ses som en helhet.

Altins Trafik Aktiebolag: Den befintliga täkten vid Skärvsta levererar enbart ballast för betong av fraktionerna makadam 8/16 mm samt 16/32 mm. Skanska, som är verksamhetsutövare, hade som mål att tillverka fraktionen 0/8 för betongändamål. Det

visade sig emellertid att bergets alkali-kiselsyrareaktivitet var för hög och därmed klarades inte gränsvärdena. Det finns således inte någon möjlighet för bergtäkten vid Skärvsta att ersätta naturgrus med krossat berg och det gäller framförallt de finare fraktionerna som finns i täkten i Gårdsnäs. Bolagets bedömning är att även övriga bergtäkter i Kramfors och Sollefteå kommuner upplever samma problem att berget har en kvalitet som gör det svårt att ersätta naturgruset med krossat berg. Även om det skulle vara möjligt är uppgiften alldeles för kostsam för de flesta bolag. Majoriteten av täkterna är mindre i storlek och producerar små mängder per år vilket i sin tur gör det svårt att få fram rätt fraktioner då endast en mindre del av det material som krossas kommer att erhålla rätt kvalitet för att kunna ersätta naturgrus. Under tiden som omställningen sker till bergkross finns fortfarande en efterfrågan på naturgrus, framför allt i glesbygden där tillgången på bergkross till betongtillverkning är bristfällig. Det finns inte några bergtäkter i Kramfors eller Sollefteå kommuner som kan ersätta naturgruset idag. Detta gäller inte enbart i fråga om betongballast utan även de övriga användningsområden för naturgruset som bolaget angett i sin ansökan.

När det gäller ansökan avseende täkt i Korvsta finns det inga analyser som styrker att berget inom området håller sådan kvalitet att det kan utnyttjas till bland annat betongtillverkning. Dessutom har under detta måls handläggning framkommit att sökanden till tillståndet för täkt i Korvsta har tagit tillbaka ansökan och prövningsprocessen har avbrutits.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Altins Trafik Aktiebolag har ansökt om tillstånd till täktverksamhet genom uttag av naturgrus inom fastigheterna A och B i Sollefteå kommun. Ansökan omfattar ett uttag av 49 900 ton naturgrus under 10 år. Bolaget har tidigare haft tillstånd och bedrivit täktverksamhet inom fastigheterna, det tillståndet upphörde att gälla den 31 december 2017. Merparten, 97 procent, av det naturgrus som bolaget avser att ta ur täkten har kornstorlek 0-4 mm.

En täkt av naturgrus får enligt 9 kap. 6 f § 1 miljöbalken inte komma till stånd om det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt

rimligt att använda ett annat material. Bestämmelsen, som gällt sedan 2009, tillkom i syfte att minska uttaget av naturgrus som är en ändlig resurs och därigenom trygga en långsiktigt god hushållning. Det är sökanden som ska redogöra för det avsedda användningsområdet och visa att det inte är möjligt att använda ett annat material än det grus som avses att tas ur tåkten. Det ska göras en behovsprövning (se prop. 2008/09:144 s. 16 f. och s. 26 samt bl.a. MÖD 2010:6 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 4 oktober 2017 i mål nr M 9287-16).

Av den överklagade domen framgår att bolaget bedömer att 80 procent av naturgruset kommer att användas till betongtillverkning och att resterande del kommer att fördelas med fem procent vardera för användningsområdena infiltrationssand, leksand, sand till paddockar och sand till golfbanor.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar som utgångspunkt att dessa användningsområden ingår i gruppen för vilka det skulle kunna vara tekniskt möjligt att producera lämplig produkt med ersättningsmaterial enligt SGU:s bedömning år 2015 (se SGU-rapport 2015:35, Ersättningsmaterial för naturgrus – kunskapssammanställning och rekommendationer för användning av naturgrus). Ingen användning har angetts i gruppen som år 2015 ansågs inte kunna ersättas.

När det gäller frågan om annat material än naturgrus finns att tillgå i regionen, framför allt för det generella betongändamål som Altins Trafik Aktiebolag har angett som huvudsakligt användningsområde har parterna olika uppfattning. Länsstyrelsen har angett att den tillståndsgivna bergtåkten i Skårvsta visar att det finns berggrund i Sollefteå kommun på rimligt avstånd där det kan vara möjligt att producera material som kan ersätta naturgrus och att det även finns möjlighet att öppna nya bergtåcter i regionen med lämpligt material. Bolaget har gjort gällande att lämpligt bergtåctsmaterial för betongändamål saknas i området samt att det från tåkten vid Skårvsta enbart levereras ballast för betong av större fraktioner än 0/8 mm eftersom bergets alkali-kiselsyrareaktivitet är för hög och inte klarar gränsvärdena. Till stöd för detta har getts in e-postmeddelande från Skanska som bedriver verksamheten. Vidare har bolaget hänvisat till ett yttrande som SGU har gett in till mark- och miljödomstolen där det anges att nästan inga leveranser av betongballast från bergtåcter förekommer i

den aktuella regionen enligt Svenska Miljörapporteringsportalen (SMP). Vidare anger SGU att myndigheten saknar information om berggrundens materialegenskaper från t.ex. närliggande granitmassiv.

Mark- och miljööverdomstolen kan inledningsvis konstatera att det förhållandet att SGU angett att nästan inga leveranser av betongballast från bergtäkter förekommer i den aktuella regionen samt att myndigheten saknar information om berggrundens materialegenskaper i regionen, inte innebär att det är visat att tillgång på alternativt material saknas. Av e-postmeddelandet från Skanska framgår att Skanska i sin andra täkt i Sundsvall har kunnat producera just sådan ersättning för naturgrus som är i fråga. Mark- och miljööverdomstolen finner inte att Altins Trafik Aktiebolag förmått visa att det är tekniskt omöjligt att använda annat material i regionen än naturgrus som ballast i betong.

Beträffande frågan om det skulle vara ekonomiskt rimligt att använda annat material gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning. Inledningsvis kan konstateras att det visserligen rör sig om en relativt sett mindre mängd naturgrus som ansökan avser, 49 900 ton. Som länsstyrelsen anfört kan dock detta inte vara avgörande för om uttaget ska tillåtas. Det kan, som länsstyrelsen också angett, förväntas att eftersom naturgrus är billigare att framställa än ersättningsmaterial av berg kommer det alltid, så länge det finns tillstånd som medger uttag av naturgrus, att finnas efterfrågan. Det har i detta fall inte framkommit att det är ekonomiskt orimligt att använda annat material än naturgrus som ballast i betong i regionen. Vad Altins Trafik Aktiebolag anfört om konkurrenssituationen för leverantörer av naturgrus i glesbygd medför ingen annan bedömning.

Mot den bakgrunden finner Mark- och miljööverdomstolen att Altins Trafik Aktiebolag inte har visat att det föreligger ett objektivet behov av naturgrus.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att lagstiftningen innebär att höga krav måste ställas på när uttag av naturgrus kan tillåtas. I detta fall är dessa höga krav inte uppfyllda, och tillstånd kan således inte ges. Detta gäller både det tillstånd som bolaget yrkade i första hand vid mark- och miljödomstolen och bolagets där framställda

andrahandsyrkande om tillstånd till ett mindre uttag av naturgrus i mitten av det planerade brytområdet.

Länsstyrelsens överklagande ska således bifallas och med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska miljöprövningsdelegationens beslut fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Roger Wikström, referent, och Li Brismo samt tekniska rådet Kerstin Gustafsson.

Föredragande har varit Ylva Svensson.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-11-03
meddelad i
Östersund

Mål nr M 3486-19

PARTER

Klagande
Altins Trafik AB

Motpart
Länsstyrelsen i Västernorrlands län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västernorrlands läns, miljöprövningsdelegationen, beslut 2019-11-07 i ärende nr 551-6748-18, se **bilaga 1**

SAKEN

Tillstånd för fortsatt täktverksamhet inom fastigheterna A och B, Sollefteå kommun

DOMSLUT

Med undanröjande av Länsstyrelsen i Västernorrlands läns, miljöprövningsdelegationen, beslut 2019-11-07 i ärende nr 551-6748-18, återförvisar mark- och miljödomstolen målet till miljöprövningsdelegationen för fortsatt handläggning.

BAKGRUND

På fastigheterna A och B har det bedrivits täktverksamhet sedan 1950-talet. Det senaste tillståndet avsåg täkt av naturgrus (högst 49 900 ton) vilket var giltigt till och med den 31 december 2017.

Altins Trafik AB (Altins Trafik) har hos Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västernorrlands län (miljöprövningsdelegationen) ansökt om tillstånd till fortsatt täkt av naturgrus. Ansökan avser ett verksamhetsområde om 4,3 hektar med ett brytområde uppgående till cirka 3,6 hektar. Den årliga produktionen beräknas uppgå till totalt 49 900 ton under den sökta perioden med ett genomsnittligt uttag på cirka 5 000 ton per år.

Miljöprövningsdelegationen beslutade den 7 november 2019 att avslå ansökan, se bilaga 1.

Altins Trafik har nu överklagat miljöprövningsdelegationens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Altins Trafik har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen med undanröjande av miljöprövningsdelegationens beslut beviljar den sökta verksamheten.

Altins Trafik har i andra hand yrkat att få tillstånd till uttag av totalt 20 000 ton naturgrus i mitten av det planerade brytområdet under fem år.

Till stöd för sin talan har Altins Trafik anfört i huvudsak följande.

Altins Trafik anser sig kunnat visa att det huvudsakliga materialet som avses brytas är oersättligt i den region det bryts samt att det är ekonomiskt orimligt för bolaget att använda annat material än naturgrus.

Verksamheten bör ses som mycket ringa med ett uttag på totalt 49 900 ton under en period om endast 10 år. Därefter kommer verksamheten avvecklas och området efterbehandlas.

Material i täkten och användningsområden

Material i täkten vid Gårdnäs består till 97 procent av material med kornstorlek 0–4 mm. Resterande 3 procent utgörs av material med kornstorlek 4–8 mm. Då majoriteten av materialet (97 procent) vid Gårdnäs innehar mycket fin kornstorleksfördelning kommer materialet att levereras till användningsområden där det är svårt att ersätta med krossat berg. Gruset i täkten är av god kvalitet och fraktionsfördelningen är mycket användbar för både betongtillverkning, infiltrationssand, paddockar, golfbanor och leksand. Bedömningen är att 80 procent av materialet kommer att gå till betongtillverkning, 5 procent till infiltrationssand, 5 procent till paddockar, 5 procent till golfbanor och 5 procent till leksand.

Gällande betongtillverkning är Altins Trafik medvetet om att krossballast blivit allt vanligare, men en stor del av gruset från naturgrustäkter går fortfarande till betongproduktion. Grovballasten (>4 mm) kommer idag huvudsakligen från krossat berg. Utmaningen är därför främst att få fram lämplig finballast (<4 mm), vilket utgör cirka 50 procent av ballasten i betong. Då majoriteten av materialet vid Gårdnäs består av just fraktioner 0–4 mm kommer det mycket väl att kunna nyttjas som komponent vid betongproduktion.

Altins Trafik är väl medvetet om behovet av att minska förbrukningen av naturgrus i bl.a. betongproduktion, men bolaget vet även mycket väl att de finaste fraktionerna är svåra att ersätta i mindre krossverksamheter i glesbygden. På grund av begränsat antal samt storlek på täkter i närheten av Sollefteå är det bästa att låta en viss del av betongproduktionen tillgodoses av naturgrus eftersom de nödvändiga fraktionerna (<4 mm) annars måste transporteras från annan naturgrustäkt för att kunna uppnå de högt ställda krav på betong som efterfrågas.

Gällande golfbanor och leksand är materialet extremt svårt att ersätta då dessa ändamål kräver unika egenskaper hos produkten. Detta gäller även för infiltrationssand.

Diskussion kan även föras kring sandningssand där den föreskrivna sandstorleken för mekanisk halkbekämpning på klass 1–3 vägar endast får vara maximalt 4 mm och på mindre belastade klass 4–5 vägar 6 mm. Kornstorleksfördelningen på Gårdnäs består av en övervägande del som är direkt lämpad för halkbekämpnings-syften.

Konkurrenssituationen

Av Sveriges geologiska undersöknings (SGU:s) rapport 2015:35 s. 19–20 framgår att fortsatt tillstånd för naturgrustäkter kan ges i glesbygdsområden förutsatt att intresset för dricksvatten saknas. Orsaken är den att vid krossproduktion kommer de eftersökta mindre fraktionerna för sandningssand endast kunna tillgodose cirka 15 procent av produktionen. Samma problem finns inte vid större produktioner, men i denna del av Sverige, där både produktionen är liten och behovet av sandningssand stort, innebär detta att bergkross är ett ekonomiskt orimligt alternativ.

Särskild hänsyn bör även tas till konkurrenssituationen i glesbygd gällande naturgrus. Att öppna en täktverksamhet är både en svår och dyr åtgärd att söka tillstånd för. Hänsyn bör därför även tas till att konkurrensen kan bli lidande i dessa delar av landet där både transportavstånden är långa och kundunderlaget betydligt mindre. Den procentuella vinsten av ett tillstånd är mindre och därmed även drivkraften för fler företag att konkurrera på marknaden. Konsekvensen av denna strikta hållning i frågan kan på sikt innebära att konkurrensen blir lidande och trösklarna för nya aktörer i betong- och sandningsbranschen blir orimligt höga. Detta kan leda till att ett eller flera företag får en dominerande ställning som enda leverantör av en unik produkt.

Det är även ur ett konkurrensperspektiv orimligt att ett företag ska tvingas köpa naturgrus från en konkurrent. En egen tillgång till naturgrusmaterial är en

nödvändig förutsättning för en fungerande marknad, vilken särskilt bör ingå som avvägning i glesbygdsmiljö.

Behovet av material i närområdet

Utöver ovanstående har Sollefteå kommun via e-post till Altins Trafik meddelat kommunens behov av ett godtagbart material till infiltration och markbädd. I e-postmeddelande framkommer bland annat att miljö- och byggheten från 2015 har inventerat små avloppsanläggningar inom kommunen. Behov av åtgärder finns på närmare 1 000 avlopp. De närmaste sju åren kommer ytterligare avlopp att kontrolleras, vilket med stor sannolikhet innebär att åtgärder i slutändan kommer att behövas på närmare 3 000 avlopp. Det som i de flesta fall saknas är en efterföljande rening i form av en infiltration eller markbädd. Naturgrus är ett utomordentligt material att använda till detta. Kommunen meddelar därför att det finns behov av naturgrus i närområdet.

Utöver detta har även Kabeko Kraft stora vindkraftsparker i Kramfors och Sollefteå kommuner. Kabeko Kraft har i tio års tid arbetet med utvecklingen av sex stycken vindkraftsprojekt i kommunerna. Redan 2020 kommer ett första investeringsbeslut att fattas för de tre första vindkraftsparkerna.

Utöver ovanstående användnings- och behovsområden har VTG Entreprenad AB (VTG) samt Swerock AB (Swerock) ingett intyg gällande behovsanalys för tåkten vid Gårdnäs. VTG har meddelat att Altins Trafik under ett tiotal år levererat naturgrusmaterial till bolaget. För VTG:s del är det av stor vikt att tåkten kvarstår. Material av samma sort finns inte att hämta någon annanstans inom rimligt avstånd från Kramfors och Sollefteå kommun. Swerock har å sin sida meddelat att Swerock trots en successiv övergång till bergkross vid tillverkning av betong kommer att behöva naturgrus för vissa specifika ändamål och ser positivt på att kunna köpa detta naturgrus från Altins Trafik.

Tillgången till naturgrus i närområdet

Det finns inte något lämpligt bergsområde för betongtillverkning eller övriga nämnda användningsområden inom närområdet idag. Den betongtillverkning som sker i området måste göras med naturgrus för att erhålla en produkt av tillräckligt god kvalitet. Om inte naturgrus kan nyttjas kommer berg att behöva transporteras till närområdet långväga ifrån. Detta bör medföra en större miljöbelastning än att naturgrus bryts från tälten vid Gårdnäs.

För samtliga av de naturgrustälter som nämns i tabell 1 nedan har idag tillståndstiden gått ut.

Tabell 1. Naturgrustälter inom en radie av 30 km från tälten vid Gårdnäs.

<i>Antal tälter</i>	<i>Fastigheter (namn)</i>	<i>Bolag</i>	<i>Tillståndet giltigt t.o.m./Tälten avslutades</i>
1	E & F Skanska Industrial Solutions AB	2016	
2	G & B Altins Trafik AB		2017
3	H	Altins Trafik AB	2017
4	I	Altins Trafik AB	2018

Några jämförbara lokaliseringar med tälten vid Gårdnäs finns således inte. Att öppna upp en ny naturgrustält på ett helt nytt område är inte heller rimligt och något som Altins Trafik vare sig tänker diskutera eller föreslå. Utifrån de analyser som finns på materialet vid Gårdnäs kan även konstateras att naturgrustälten vid Gårdnäs innehåller material av finaste kvalitet och en majoritet av materialet består av just de fraktioner som är svåra att ersätta. Bolaget är väl medvetet om att naturgrus ska fasas ut, men vi är ännu inte riktigt där. Sollefteå kommun bör ha tillgång till minst en naturgrustält i sin närhet för de fall material till olika ändamål inte kommer att kunna ersättas med krossat berg,

Altins Trafik vill understryka att det i nuläget även är ekonomiskt orimligt och tekniskt svårt att hitta ersättningsmaterial av bergkross i området. Inga av bergtälterna i närheten till Sollefteå kan eller används för betongtillverkning idag.

Därutöver behöver de bergtäkter som idag finns i området leverera materialet till de ändamål där det verkligen behövs.

Tabell 2 nedan visar tillståndsgivna bergtäkter inom en radie av cirka 20 km från Sollefteå innerstad. Tabellerna visar även tillståndens giltighetstid samt total tillståndsgiven mängd.

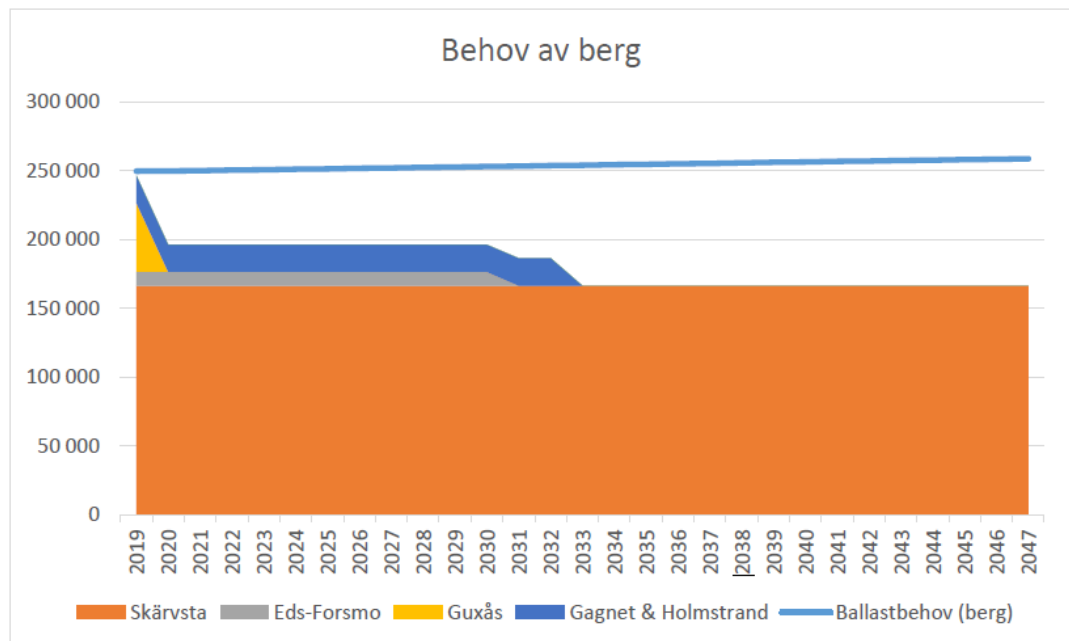
Tabell 2. Tillståndsgivna bergtäkter inom en radie av 20 km från Sollefteå innerstad

<i>Antal täkter</i>	<i>Bergtäkt</i>	<i>Tillstånd meddelat</i>	<i>Tillstånd giltigt t.o.m.</i>	<i>Tillståndsgiven mängd</i>
1	C	2017-09-21	2047-12-31	5 000 000
2	J & K	2011-04-20	2030-12-31	199 000
3	L	2009-09-24	2019-09-30	500 000
4	M & N	2012-11-27	2032-12-31	400 000
Summa:				6 099 000

Enligt statistik från SGU, *Grus, sand & krossberg 2017*, ökade den totala leveransen av ballast i Västernorrlands län med cirka 0,1 miljoner ton från år 2016 till år 2017. Varje invånare i länet förbrukar i genomsnitt 12,8 ton ballast per år. En ökning från 12,4 ton ballast per invånare och år 2016. För att regionen ska ha möjlighet att möta det påbörjade och kommande behovet av ballastmaterial som väntar kan denna siffra förväntas öka även framöver. Enligt Svenskt näringslivs rapport *Framtidsprognos Västernorrlands län 2016* visar bland annat Sollefteå kommun på en ökning av antalet invånare till år 2035 till omkring 20 304 personer. Idag är invånarantalet cirka 19 500 personer.

Figur 1 nedan visar behovet av bergmaterial de kommande åren baserat på tillståndsgivna volymer inom avsättningsområdet. Vidare framgår även det framtida ballastbehovet baserat på förväntad befolkningsmängd i Sollefteå kommun. Enligt figuren kommer ballastbehovet att överstiga tillstånden redan efter 2019 års slut.

Figur 1. Behovet av ballast de kommande åren baserat på tillståndsgivna volymer inom cirka 20 km från Sollefteå innerstad.

Från figur 1 framkommer att efter år 2019 så kommer tillgången att understiga efterfrågan med cirka 50 000 ton. Det blir således svårt för de bergtäkter som återfinns i närområdet till Sollefteå att förse regionen med ytterligare fraktioner i syfte att ersätta naturgruset. Konsekvensen blir istället att material kommer att behöva köras in till Sollefteå långväga ifrån. Detta med en större miljöpåverkan än att fortsatt nyttja de täkter som redan idag finns i närområdet. Som nämnts tidigare behöver de bergtäkter som finns idag i området leverera material till de ändamål där materialet verkligen behövs.

Altins Trafik vill även understryka att tillgången till betong är en förutsättning för ett expanderande samhälle; både vad gäller underhåll och utbyggnad. Hänsyn bör även tas till fördelen av en fungerande konkurrens mellan företag.

Bergtäkt som alternativ

Något som kan diskuteras är även möjligheten för Altins Trafik att ansöka om täkt av berg i området. Bergmaterialet i området lämpar sig dock inte för detta. Ett berg av tillräckligt bra kvalitet kan säkerligen finnas på ett längre avstånd, men med transporter på flertalet mil vilket ökar kostnaderna avsevärt. Att starta upp och

genomföra en process för att ansöka om en helt ny bergtäkt skulle kosta Altins Trafik miljontals kronor. Altins Trafik anser inte att bolaget är så stort att det kan riskera så pass mycket pengar på något som inte är hundra procentigt.

Alternativt yrkande

Altins Trafik anser att om bolaget inte kan få tillstånd att ta ut den mängd som yrkats i ansökan bör det åtminstone få tillstånd att ta ut den naturgrus som är belägen i mitten av det planerade brytområdet. Det skulle innebära att någon brytning inte skulle komma att se i riktning mot älven. Genom att göra detta anser Altins Trafik även att efterbehandlingen av området skulle kunna bli till den bästa. Enligt villkor 7 i det äldre tillståndet (dnr 551-11081-09) följande.

Då täkten slutligen har efterbehandlats ska detta snarast meddelas tillsynsmyndigheten. Området ska därefter planteras och återgå till skogsmark.

Att bryta ut den naturgrus som är belägen i mitten av det planerade verksamhetsområdet är en förutsättning för en god skogsplantering i området och därmed en efterbehandling som uppfyller de krav som finns i villkoren för verksamheten. Utöver detta har även närliggande markägare som plan att köpa upp fastigheten efter avslutad brytning och bedriva skogsbruk på denna.

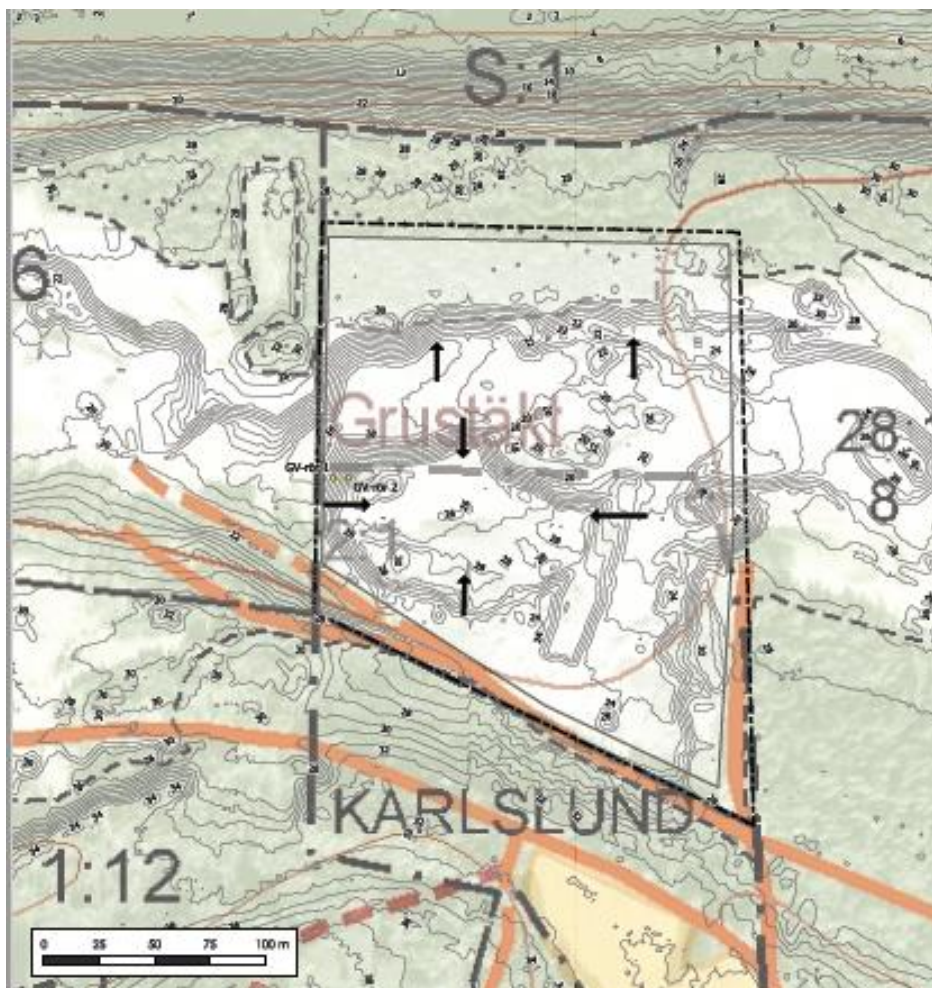
Totalt återfinns cirka 40 000 ton massor inom den kulle som är belägen i mitten av brytområdet. Av dessa massor utgörs cirka 20 000 ton av avbaningsmassor. Dessa massor har sedan tidigare placerats här och tanken är att dessa ska komma att nyttjas vid en kommande efterbehandling av området. Massorna ska schaktas ut över området för att få till en god utjämning samt för att tillse att området flyter väl in i de sedan tidigare nedlagda naturgrustäkterna väster och öster om det planerade verksamhetsområdet.

Av de totalt 40 000 ton som återfinns inom området bedöms cirka 20 000 ton naturgrus vara brytvärda. Detta är den mängd som bolaget i ett andrahandsyrkande önskar bryta från verksamheten. En tillståndstid för denna mängd bör kunna begränsas till fem år.

Grundvatten

Grundvattenrörens lokalisering ses i täktplanen. Höjdkurvorna i täktplanen är dock något missvisande och stämmer inte med verkligheten. Utifrån dagens topografi är bedömningen att grundvattenrören är belägna på en nivå av + 18 m.

Bild nedan: Placeringen av GV-rör 1 och 2, del av karta i aktbilaga 4.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län (länsstyrelsen) har yttrat sig och anfört att länsstyrelsen inte gör någon annan bedömning än miljöprövningsdelegationen och därför anser att det överklagade beslutet ska fastställas.

SGU har yttrat sig och anfört att det kan finnas behov av ett fortsatt täkttillstånd samt att ansökan bör kompletteras med en grundvattenutredning. SGU har hänvisat

till sitt yttrande i ärendet hos miljöprövningsdelegationen samt framfört i huvudsak följande.

Materialet i täkten är tänkt att användas både inom områden där ersättningsmaterial för naturgrus saknas samt till betongballast där det i vissa lägen kan finnas möjlighet till alternativa material. SGU anser att flera av de användningsområden som sökanden redovisar är svåra att ersätta med alternativa material som krossat berg, särskilt för sådana ändamål där volymbehoven av råvaran är betydande, exempelvis för betongsand, 0–4 mm. I vissa områden domineras geologin av olämplig berggrund för betongändamål, t.ex. kan berggrunden vara högstrålande, glimmeranrikad eller alkalisilika-reaktiv. Den grova andelen för betongballast brukar i regel dock gå att ersätta med krossat berg. Därför används i Sverige idag vanligen både krossat berg >4mm och natursand, <4mm som betongballast. Detta speglas även i de nationella siffrorna för användningen av naturgrus och krossat berg där den sistnämnda råvaran dominerar knappt med 54 procent.

I den aktuella regionen förekommer nästan inga leveranser av betongballast från bergtäkter enligt Svenska Miljörapporteringsportalen. SGU saknar information om berggrundens materialegenskaper från t.ex. närliggande granitmassiv, och det är således oklart om lämplighet att förädla dessa till betongballast. Identifiering och lokalisering av alternativa råmaterial till naturgrus är en viktig forsknings- och utvecklingsfråga för hela regionen. Med anledning av detta kan det finnas behov av ett fortsatt täkttillstånd för utvinning av sandmaterialet för svårersättbara användningsområden.

Sammanfattningsvis kan sägas att ur materialsynvinkel kan fortsatt brytning därmed vara aktuell under en begränsad tid. Däremot står SGU fast vid synpunkter från tidigare yttrande gällande eventuell påverkan på grundvatten. Mot bakgrund av att täkten är lokaliserad till ett avgränsat grundvattenmagasin bör ansökan kompletteras med en grundvattenutredning.

Altins Trafik har efter SGU:s yttrande anfört följande.

På grund av områdets topografi och delavrinningsområdets lokalisering antas grundvattnet i området röra sig i nordlig riktning.

Två grundvattenrör installerades inom det planerade verksamhetsområdet i oktober 2019. Det ena röret är 6 meter långt och det andra röret är 3,5 meter långt. Vid mätning i rören har inte något vatten trängt in. Detta gäller såväl dåvarande mätningar som nuvarande mätningar i rören. Detta indikerar att grundvattennivån är belägen mer än 3 meter under rådande täktbotten, något som SGU förespråkar vid verksamheten belägna inom naturgrusåsar.

Något grundvatten kommer inte att behöva ledas bort från verksamheten och någon negativ påverkan på grundvattenmagasinets kvalitativa status kommer därav inte att uppstå på grund av en fortsatt verksamhet vid Gårdnäs.

Någon påverkan på grundvattenmagasinets kemiska status kommer inte heller att uppstå. Några kemikalier kommer inte att förvaras inom verksamhetsområdet. Tankning sker därutöver på yta avsedd för detta ändamål. Om ett större läckage mot förmodan skulle komma att uppstå från arbetsmaskiner kommer det förorenade materialet att grävas bort, placeras i lämpliga kärl och därefter hanteras som farligt avfall. Absorptionsmedel kommer även att finnas tillgängligt i de arbetsmaskiner som nyttjas inom takten.

Då grundvattnet är beläget så pass långt under rådande täktbottenivå är risken liten att ett eventuellt utsläpp av kemikalier skulle komma att nå grundvattnet innan dess området hunnit saneras.

Några grundvattenberoende ekosystem i form av källområden, mossar, kärr eller våtmarker finns inte i verksamhetens direkta närhet. Den trefaldighetskälla som återfinns cirka 340 meter öster om planerad verksamhet kommer inte att påverkas på grund av att verksamheten kommer att bedrivas över rådande grundvattennivå samt då skyddsavståndet mellan täktbotten och underliggande grundvattennivå är så

långt. Detta gäller även övriga eventuella grundvattenberoende ekosystem belägna längre ifrån den planerade verksamheten.

Till sitt överklagande har Altins Trafik även gett in siktanalys, e-postmeddelande från Sollefteå kommun samt intyg från VTG och Swerock.

DOMSKÄL

Miljöprövningsdelegationen har avslagit Altins Trafiks ansökan om fortsatt tillstånd till täkt av naturgrus med hänvisning till att det föreligger hinder att meddela tillstånd enligt 9 kap. 6 f § p. 1 miljöbalken (MB). Enligt bestämmelsen får täkt av naturgrus som kräver tillstånd eller anmälan inte komma tillstånd om det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material.

Vid prövningen enligt bestämmelsen bör beaktas dels om det är möjligt att använda ett annat material, dels om tillgången på naturgrus från redan öppna naturgrustäkter i närheten kan tillgodose behovet. För att en ansökan ska kunna avslås med motiveringen att behovet kan tillgodoses från en redan öppen täkt bör den täkten vara ett reellt alternativ med hänsyn till t.ex. dess lokalisering. Det är sökanden som måste visa att det finns ett objektivt behov av att använda naturgruset (se prop. 2008/09:144 s. 17 och 26). Det ska således ske en behovsprövning och verksamhetsutövaren har att visa det objektiva behovet av materialet (se MÖD 2010:6 och MÖD 2010:22).

Mark- och miljödomstolen finner inte att det finns anledning att ifrågasätta Altins Trafiks uppgifter om att det finns behov av finkornigt grusmaterial inom avsättningsområdet och att detta behov inte kan tillgodoses genom befintliga täkter. Domstolen anser vidare att det är visat att materialet från den sökta täkten är lämpligt för att tillgodose behoven. Det har inte framkommit att behoven kan tillgodoses bättre genom en alternativ lokalisering. Dessa slutsatser stöds även av SGU:s yttrande i målet. Domstolen anser därför att den sökta verksamheten

uppfyller miljöbalkens krav på god hushållning och lämplig lokalisering vad gäller behovet av materialet.

SGU begärde i sitt yttrande även en komplettering med grundvattenutredning mot bakgrund av att täkten är lokaliserad till ett avgränsat grundvattenmagasin.

Altins Trafiks har installerat två grundvattenrör inom verksamhetsområdet. Grundvattenrören är placerade cirka 250 m söder om Ångermanälven och är 3,5 meter respektive 6 meter djupa samt placerade relativt nära varandra på nivån cirka +18. Av handlingarna i målet framgår att grundvattenytan faller mot norr (Ångermanälven). Vid mätningar av grundvattennivån i rören har inget grundvatten påträffats vilket indikerar att grundvattenytan i området för grundvattenrörens placering ligger mer än 6 meter under täktbotten. Mark- och miljödomstolen anser att skyddsavståndet mellan grundvattenytan och täktbotten därmed är tillräckligt stort.

Sammanfattningsvis finner domstolen alltså att verksamheten både enligt bolagets första- och andrahandsyrkande bör vara tillåtlig och att det inte funnits skäl att avslå ansökan med hänvisning till 9 kap. 6 f § p. 1 MB. Det återstår dock att föreskriva lämpliga villkor m.m. för ett tillstånd. Med hänsyn till instansordningens princip bör detta inte ske i mark- och miljödomstolen som första instans och målet visas därför åter till miljöprövningsdelegationen för fortsatt handläggning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 24 november 2020. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Emelie Jonsson

I domstolens avgörande har tingsfiskalen Emelie Jonsson, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund samt de särskilda ledamöterna Lars Dahlin och Sven-Olof Gustavsson deltagit.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.